

Войтко

Оксана Василівна —

науковий співробітник відділу науково-педагогічних технологій і проєктів відділення стратегії розвитку освіти ДНУ «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» Міністерства освіти і науки України.

Коло наукових інтересів: переклад з/на української мови з/на англійську/ іспанську, правова охорона перекладу; багатомовна політика сучасної Європи; пріоритети у стратегіях розвитку освіти країн ради Європи, стан розвитку і перспективи освіти у країнах – членах Ради Європи; читання як основа розвитку компетентностей учня; інтенсифікація читання методом проєктів; досвід країн систем освіти (Фінляндія, Китай (Шанхай), Польща), профільна освіта, початкова освіта в Іспанії; захист авторських прав педагогічного працівника. Співавтор методики проведення судової експертизи літературних творів (2009–2011 рр.)

ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕКЛАД АНОТАЦІЇ ДО НАУКОВОЇ СТАТТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА АНГЛІЙСЬКУ

Визначено зміст поняття «анотація» як об'єкта авторсько-правової охорони. Охарактеризовано основні аспекти анотації як невід'ємної частини статті, особливості перекладу анотацій з використанням фраз, вставних слів, кліше тощо, властиві науковому стилю англійської мови: пасивний стан дієслова, стилістичні фігури, особливості синтаксису тощо. Розглянуто труднощі та проблеми перекладу анотації до наукової статті з української мови на англійську та наведено перелік відповідників обома мовами. Окреслено можливості використання перекладацьких методів і прийомів. Запропоновано авторський досвід виконання перекладів текстів науково-технічного характеру та анотацій до наукових статей на англійську мову.

Ключові слова: анотація, еквівалентність, науковий стиль, перекладацькі трансформації.

У зв'язку із сучасними тенденціями глобалізації та прагненням України увійти в європейський освітній простір актуальним стає питання перекладу анотації до наукової статті для співвіднесення вітчизняних підходів до оформлення публікацій із міжнародними нормами. Саме анотація забезпечує первинне знайомство читача з науковою працею, є важливою для систематизації й пошуку наукової літератури та інших джерел інформації. Вимоги до анотації мають певні відмінності, проте в усіх наукових ви-

даннях анотація має виконувати однакову функцію – ознайомлення читача зі змістом проведеного дослідження, його результатами і практичним значенням. Тому від професіоналізму та якісної підготовки тексту анотації значною мірою залежить ставлення читача до видання. З огляду на це важливим убачається розроблення теоретичних і практичних засад перекладу анотації з української мови на англійську й ознайомлення з ними науково-педагогічної спільноти в Україні.

Теоретико-методологічну базу нашого дослідження становлять праці А. А. Гречихіна (типологічна модель анотації), В. Н. Комісарова, В. В. Коптілова, В. Г. Гака, Б. Б. Григор'єва (теорія і практика перекладу), Р. К. Мін'яра-Белоручева (теорія і методи перекладу), В. Г. Гака, Б. Б. Григор'єва, Д. Е. Розенталя (еквівалентність перекладу), Т. А. Казакової (практики перекладу), В. Н. Карабана, І. В. Корунця, О. М. Кінщака, І. В. Гарника (переклад текстів науково-технічного характеру).

Мета статті – надати обґрунтування комплексу засобів перекладу анотації.

Основними критеріями творчої діяльності людини вважаються **оригінальність** і **творчий характер**. Стаття захищається законодавством про інтелектуальну власність за умови, якщо це оригінальний твір творчого характеру. Відповідно до словника з інтелектуальної власності, «*стаття – це твір, що детально висвітлює певну тему, питання, містить елементи їх аналізу та призначення для періодичного видання або неперіодичного збірника як складова частина його основного тексту*» [12, с. 216]. Словником української мови [20, с. 670] статтю визначено як науковий або публіцистичний твір невеликого розміру в збірнику, журналі, газеті й т. ін.

Науковий стиль як різновид літературної мови обслуговує різні галузі науки та реалізується в наукових статтях, монографіях, наукових доповідях, науково-технічній літературі тощо. Писемна мова – основна форма реалізації наукового стилю, який має низку екстралінгвістичних та інтралінгвістичних особливостей.

Звернемося до визначення поняття «стиль». За словником [20, с. 697-698], *стиль* – це сукупність особливостей у побудові мови, манера словесного викладу.

У цій статті ми розглядаємо твори наукового характеру, а саме наукові статті (первинні твори) та анотації (похідні твори) до них.

Науковий стиль англійської мови характеризується логічною послідовністю викладу, традиційністю, впорядкованою системою зв'язків між частинами висловлювання, прагненням автора до точності, стислості, однозначності висловлювання за збереження насиченості змісту [3, с. 120].

Розглянемо визначення поняття анотація.

У словнику-довіднику з інтелектуальної власності наведено таке визначення: *анотація (annotation) – це коротка характеристика видання з точки зору змісту, цільового і читацького призначення, форми та інших особливостей. Включає також відомості про автора. Вміщують у книгах, брошурах, анотованих тематичних планах випуску видань, рекламних матеріалах, бібліографічних посібниках* [12, с. 36].

Відповідно до словника [4, с. 32], *анотація – це стисла бібліографічна довідка, характеристика змісту книги, статті і т. ін.; коротка характеристика змісту документа, його частини або групи документів.*

Згідно з державним стандартом ГОСТ 7.9–1995 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Реферат і анотація. Загальні вимоги» [7] анотація є невід’ємною частиною наукової статті.

Обсяг анотації визначено у 500–600 друкованих знаків. Проте в електронних версіях зарубіжних наукових видань вона становить близько 1200 знаків.

У ГОСТ 7.86–2003 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Видавництва. Загальні вимоги до видавничої анотації» [8] видавничою називається анотація, яка містить коротку характеристику видання з погляду її цільового призначення, змісту, видавничо-поліграфічної форми та інших його особливостей.

У ГОСТ 7.9–1995 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Реферат і анотація. Загальні вимоги» [7] зазначено, що в анотації має міститися характеристика основної теми дослідження, цілі роботи та її результати.

Таким чином, анотація є короткою характеристикою твору й використовується у видавничій справі для попереднього ознайомлення читача з твором та визначення доцільності детального його вивчення.

Загальні вимоги до складання анотацій викладено у ГОСТ 7.86 – 2003 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Видавництва. Загальні вимоги до видавничої анотації» [8]. Зокрема, до них відносять такі критерії: *лаконічна, конкретна форма викладу (500–600 знаків), використання загальноприйнятої лексики, надавати пояснення малозрозумілим словам, об’єктивний виклад матеріалу. Анотація не має містити другорядної інформації; використовуються загальноприйнята лексика і термінологія, прості мовні конструкції.*

Під час складання анотації можуть використовуватися скорочення, але тільки загальноприйняті, котрі не вводять в оману читача. Перелік можливих скорочень наведено у ГОСТ 7.12–1993. «Бібліографічний запис. Скорочення слів російською мовою. Загальні вимоги і правила» [6].

Мета складання анотації – стисло охарактеризувати статтю таким чином, щоб читач повністю зрозумів зміст виконаного дослідження і визначив, наскільки доцільно для нього ознайомитися з повним текстом роботи.

Анотація виконує різні *функції*, зокрема: пошук, інформування читача про питання, що його цікавить, критичний аналіз або оцінювання змісту роботи.

Відповідно до змісту та способу використання А. А. Гречихін [9] розрізняє такі види анотацій: *описова* (викладається загальний зміст статті та вказано на відмінності), *критична* (крім описування змісту надається оцінка ефективності статті) та деякі інші, *рекомендаційна* (оцінюється доцільність тексту для визначеного кола читачів).

Основою типологічної моделі сучасної системи анотацій А. А. Гречихін [9] вважає три ознаки: *функціональну, повноту відображення змісту, кількість анованих видань* (творів, документів). За найсуттєвішою функціональною ознакою виокремлюють такі родові категорії анотацій: *сигнальну*, або додаткову, що властива виданням державної бібліографії; *оціночну*, яка відображає науково-допоміжну або критичну бібліографію; *рекомендаційну*, що становить відповідний вид бібліографії. За повнотою відображення розрізняють дві категорії анотацій – загальну й аналітичну.

За походженням слід виокремлюють оригінальні та похідні твори. До оригінальних належать ті, під час створенні яких не потрібно отримувати дозвіл від іншого автора, як це відбувається у випадку з похідними.

Анотація як похідний твір охороняється авторським правом згідно зі ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [10]. «*Похідний твір – твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інша переробка твору) чи його творчим перекладом на іншу мову*».

Одна з вимог до анотації – переклад її однією з іноземних мов, найчастіше англійською.

Переклад – це вираження у достовірному й неспотвореному вигляді (змісту і стилю) мовою, що відрізняється від оригіналу. Перекладені твори охороняються авторським правом як творча інтерпретація твору іншою мовою без завдання шкоди правам автора оригінального твору [12, с. 154].

Ми вважаємо, що основним завданням перекладу є вираження мовою перекладу змісту, висловленого мовою оригіналу, дотримуючись вимог стилю оригінального твору та законів і норм мови. При цьому переклад має властиву тільки йому систему методів та прийомів.

Згідно зі ст. 20 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [10]: «*Перекладачам і авторам інших похідних творів належить авторське право на здійснені ними переклад, адаптацію, аранжування або іншу переробку*».

Таким чином, на законодавчому рівні закріплено право перекладача на переклад, проте він має відповідати певним вимогам і критеріям.

А. П. Сергеев вважає об'єктом авторського права *лише* творчо опрацьований літературний переклад [21, с. 62]. Переклад тексту шляхом

використання еквівалентних слів під текст оригіналу потребує не творчості, а лише знання відповідних мов; він близький не до творчої, а механічної роботи.

У перекладі важливо відображати зміст, використовуючи словосполучення й звороти, властиві мові перекладу, тоді як у мові оригіналу їх може зовсім не бути. Так, В. Н. Комісаров [15; с. 31] переконаний, що *«основні труднощі, які постають перед перекладачем, пов'язані з особливостями мов і способами їх використання для найменування об'єктів та описування ситуацій»*.

Які прийоми й методи слід застосовувати, щоб правильно перекласти текст анотації?

Для перекладу анотації з української на англійську доцільно застосовувати загальнонаукові та спеціальні лінгвістичні методи і прийоми, як за будь-якого перекладу: аналіз, синтез, узагальнення, генералізація, конкретизація, упущення, додавання, перестановки, різні види перекладацьких трансформацій тощо. Потрібно використовувати чітко визначені поняття і терміни, уникати описування. Неприйнятним вважається описовий переклад, так званий вільний та дослівний. Переклад анотації має цілком відображати зміст тексту оригіналу без зайвих додавань та упущень деталей і відповідати вимогам і нормам стилю мови перекладу.

Дослівним вважають машинний (комп'ютерний) переклад, який не є власне перекладом, не відповідає встановленим вимогам, оскільки він не осмислений. Слова в такому тексті перекладено поза контекстом; як правило, спостерігаються невдалі використання слів з синонімічного ряду, що може призвести до спотворення змісту тексту.

Творчий переклад характеризується розумінням тексту й застосуванням влучних відповідників з-поміж усіх можливих із синонімічного ряду або контексту. При цьому важливо, щоб кожна одиниця перекладу передавала обсяг значення максимально наближений до мови оригіналу.

Зауважимо, що не все перекладається дослівно, оскільки є значні відмінності між мовами, особливо це стосується мов, які належать до різних мовних груп і відрізняються за типами. Англійська та українська мови – аналітична і синтетична мови відповідно. За сутністю та принципами побудови вони зовсім різні. Основне завдання перекладача – передати зміст тексту оригіналу мовою перекладу [2, с. 6]. Постає важливе питання еквівалентності перекладу, тобто його відповідності оригіналові.

Для досягнення еквівалентності під час перекладу використовуються перекладацькі трансформації: лексичні, граматичні, лексико-граматичні, лексико-семантичні. Це зумовлено відмінностями між українською та англійською мовами на рівнях системи, норми та узусу. Також існують деякі відмінності наукового стилю української та англійської мов.

Отже, під час виконання перекладу важливо правильно розуміти зміст анотації та дібрати відповідні до методів перекладу перекладацькі

трансформації (лексичні, граматичні, синтаксичні) для досягнення мети. В анотації до статті та її перекладі потрібно уникати скорочень слів і вживання слів у непрямому значенні.

Перекладаючи тексти наукового характеру, слід дотримуватися чітких правил і зворотів. Так, І. С. Алексеева справедливо вважає, що когнітивна інформація, втілена в оригіналі, потребує еквівалентного об'єктивного відображення у перекладі [1, с. 166-167]. Особливо це стосується таких понять під час перекладу англійською мовою: семантика підмета, різні засоби вираження пасивного стану, велика кількість слів з абстрактним значенням для відображення високого рівня узагальнення даних та їх об'єктивності, чітка номінативність тексту (для підвищення рівня абстрактності дія відображається не через дієслово, а через іменник).

Р. К. Мінь'яра-Белоручев [17, с. 98] вважає, що додаткові дії перекладача зумовлені лексико-семантичною трансформацією, яка припускає збереження семантичної структури, при цьому змінюється план вираження.

Для того щоб перекласти анотації і тексти наукового характеру доцільно звернутися до семантичного способу перекладу. Він полягає у якнайповнішому переданні контекстуального значення елементів вихідного тексту в одиницях мови, якою здійснюється переклад, переконана Т. А. Казакова [13, с. 14]. Спостерігається взаємодія двох стратегій: орієнтування на спосіб вираження, прийнятий у мові, якою здійснюється переклад, і збереження особливостей вихідної форми висловлювання. Тобто за допомогою виражальних засобів іноземної мови має передаватися зміст твору, викладений мовою оригіналу.

Розглянемо особливості перекладу анотації до наукової статті.

Лексичний склад анотації характеризується вживанням значної кількості дієслів, щоб пояснити читачу, що саме було зроблено автором статті, яким чином і яких результатів було досягнуто. Для цього використовуються відповідні мовні засоби. Розглянемо найпоширеніші дієслова в обох мовах (табл. 1).

Таблиця 1. Переклад дієслів на –но, –то.

Українське дієслово	Англійський відповідник
Розкрито, розглянуто	<i>is/are revealed</i>
Окреслено, описано, зображено	<i>is/are described/depicted</i>
Охарактеризовано	<i>is/are characterized</i>
Подано	<i>is/are given</i>
Зазначено	<i>is/are mentioned</i>
Визначено	<i>is/are defined</i>
Знайдено	<i>is/are found</i>
Узагальнено	<i>is/are generalized</i>
Акцентовано увагу на	<i>the emphasis is put/set on</i>
Висвітлено питання	<i>the issue is described/depicted</i>

Усталеною практикою складання анотацій українською мовою є частотне використання дієслів на *-но, -то*, тобто у пасивному стані. Можливий варіант перекладу наведено у правій графі таблиці 1. Водночас що англійська мова не «любить» пасиву, що й потрібно за можливості уникати під час перекладу анотації з української на англійську.

Вважаємо за потрібне наголосити, що емоційно-експресивної лексики в науковій статті та анотації немає, або, як зазначає І. В. Арнольд [3, с. 122], вона дуже особлива. Як правило це кількісна експресивність: *long before, very far from innovation, much more limited, almost all of which, very effective, much the same, most essential, very diverse sorts*.

До граматичних особливостей наукового стилю Ж. М. Зеніна [11, с. 4] відносить використання обмеженої кількості усталених граматичних форм, що дає можливість викладати матеріал досить лаконічно. Тобто, слід використовувати сукупність форм, конструкцій і зворотів, властивих сучасній англійській науково-технічній літературі.

На *морфологічному рівні* у тексті наукового стилю переважають іменні, а не дієслівні конструкції, що надає можливість більшого узагальнення без необхідності зазначати час дії.

Важливим моментом під час перекладу є порядок слів. В українській та англійській мовах роль і місце кожного слова у реченні та порядок слів у ньому істотно відрізняються. Англійська мова консервативніша, у ній традиційно зберігається сталий порядок слів у реченні. Як правило, порядок слів у реченні в англійській мові прямий. Для зв'язування речень між собою іноді використовується інверсія. Відповідно до словника стилістичних термінів [18, с. 79], *інверсія* – це стилістична фігура, що означає відхилення від звичайного (прямого) порядку слів у реченні, унаслідок чого переставлений елемент речення стає стилістично забарвленим. У науковому стилі англійської мови можуть використовуватися пасивний стан дієслова і його безособові форми (напр., *it is used*).

Розглянемо особливості перекладу словосполучень (табл. 2).

Таблиця 2. Словосполучення, вирази і звороти, властиві науковому стилю української та англійської мов

Український варіант	Англійський аналог
Ставиться питання	<i>the issue is set</i> влучні
Автор вважає, що це є ...	<i>the author considers it to be ...</i>
Автор характеризує	<i>the author characterizes/ gives characteristics</i>
Автор порівнює	<i>the author compares</i>
Перераховуються питання	<i>the issues are listed</i>

Наведено приклад	<i>for example, here is the example</i>
Підкреслюється важливість ...	<i>the importance of ... is emphasized</i>
Статтю присвячено	<i>the article is dedicated to...</i>
У статті йдеться / повідомляється	<i>the article talks about/informs</i>
Основна увага у статті приділяється	<i>the article is focused on</i>
У статті надано аналіз	<i>analysis of ... was carried out</i>
В основу роботи покладено	<i>the background of the article is ...</i>
Автор зупиняється на таких проблемах (питаннях) / автор торкається питань	<i>the following issues are touched upon by the author</i>
Стосується питань	<i>the issues of ... are covered</i>
Метою статті є показати/розкрити	<i>the article is aiming at revealing</i>
Автор прагне пояснити/розкрити/поділитися власним баченням проблеми	<i>the author is willing to explain / reveal/ share his own vision (interpretation) of the problem</i>
Метою статті є глибоке вивчення	<i>the article is aiming at in-depth study</i>
Автор ставить за мету проаналізувати	<i>the author sets the goal of analyzing</i>
У статті наведено огляд	<i>the article provides an overview</i>
Основна проблема/виклик полягає у	<i>a major problem/ challenge is in</i>
Читачам пропонується	<i>the readers are offered</i>
У статті міститься велика кількість...	<i>the article contains a variety of ...</i>
З огляду на проблему	<i>considering the problem</i>
Ставиться питання	<i>the issue is set</i>
Автор вважає, що це є ...	<i>the author considers it to be ...</i>
Наведено приклад	<i>for example, here is the example</i>
Автор порівнює	<i>the author compares</i>
Перелічуються питання	<i>the issues are listed</i>
Автор характеризує	<i>the author characterizes/ gives characteristics</i>
Підкреслюється важливість ...	<i>the importance of ... is emphasized</i>

Отже, під час перекладу тексту анотації англійською мовою слід дотримуватися наукового стилю викладу матеріалу з притаманними йому фразами, мовними зворотами й конструкціями.

Сучасний науковий стиль характеризується прагненням до синтаксичної компресії – стиснення, скорочення обсягу тексту при збільшенні обсягу інформації. Це виявляється в особливостях побудови словосполучень і речень.

Науковий стиль української мови характеризується переважанням складнопідрядних речень. Прості речення зазвичай використовуються з для вираження основної думки (табл. 3).

Таблиця 3. Приклади перекладу речень в анотації

Український варіант	Англійський аналог
Автор звертає увагу на ...	<i>Author's attention is paid to ...</i>
Було застосовано метод ... аналізу	<i>The method of ... analysis was used</i>
Таким чином, зібрані дані становлять особливий інтерес, оскільки вони сприяють...	<i>Therefore the collected data is of special interest as it promotes...</i>
Відповідно до даних, які було зібрано в результаті дослідження...	<i>According to the data collected as a result of the research...</i>
Цей аспект до цього часу залишався поза увагою дослідників	<i>The aspect was out of the researchers' attention before</i>
Описано декілька чинників	<i>Several factors are described</i>
Звертається увага на те, що потрібно логічно поєднати...	<i>Attention is drawn to the need of the logical combination...</i>
Все перераховане є предметом системного аналізу	<i>All of the mentioned is the subject to system analysis</i>
Описано методологію на основі компетентнісного підходу	<i>The methodology based on the competence approach is described</i>
Вивчається стратегічний менеджмент	<i>Strategic management is studied</i>
Описано місію та завдання ...	<i>The mission and tasks of ... are described</i>
Запропоновано шляхи розв'язання проблем	<i>The ways of solving the problems are suggested</i>
Основна увага приділяється переважно ...	<i>Attention is paid mostly to ...</i>
Приділяється увага одному з найважливіших аспектів	<i>Attention is drawn to one of the most important aspects</i>

Таким чином, прості речення чітко виділяються з-поміж складно-сурядних і містять особливе смислове навантаження. Передавання інформації простими реченнями можливе, зокрема, за умови використання такого прийому, як членування речення. Застосування цього прийому може бути зумовлено семантичними або стилістичними причинами, наприклад, великий обсяг інформації, який під час перекладу краще сприйматиметься у вигляді двох-трьох коротких речень.

Під час перекладу текстів науково-технічного характеру, наголошує В. Н. Комісаров [15, с. 163-164], слід зважати на відмінності систем англійської й української мов. Так, в англійській мові здебільшого переважають прості речення. Це менш властиво українській мові, в якій найчастіше використовуються поширені складні речення, зокрема, складнопідрядні.

Іншим аспектом перекладу, що заслуговує на особливу увагу, ми розглядаємо *полісемію*, або багатозначність слова. Вона визначає творчий підхід до виконання перекладу, необхідність обрати найбільш вдалі й точні еквіваленти. У багатозначності слова В. Г. Гак вбачає труднощі для перекладу [5, с. 15], оскільки кожне з декількох значень може передаватися низкою синонімів. Проте ми вважаємо за доцільне наголосити на відмінностях у синонімічному ряду, адже слова відображають різний ступінь смислового навантаження. Тобто перекладач має визначити, якому саме слову з ряду слід надати перевагу, щоб якнайповніше й якнайточніше відобразити зміст висловлювання.

Таким чином, полісемія визначає творчий підхід до виконання перекладу, необхідність дібрати найбільш вдалі й точні еквіваленти. Знання семантики слова, усього змісту, що може передаватися певною лексичною одиницею, дає змогу змінювати переклад у допустимих межах.

Відомо, що для виконання перекладу слід володіти обома мовами на високому рівні. Так, В. Н. Карабан [14, с. 13] підкреслює, що необхідно мати ґрун-

товні знання про особливості граматики, теорії перекладу, особливості перекладу творів наукового стилю, граматичні та лексичні перекладацькі відповідники, перекладацькі трансформації та різні способи перекладу мовних явищ.

До перекладу висуваються дещо суперечливі вимоги, які потребують творчого підходу до розв'язання завдань. Серед перекладачів поширена думка, що у перекладі потрібно відтворити слова й думки, виражені мовою оригіналу [16, с. 14-16]. Під час перекладу слід використовувати такі самі типи речень чи засоби милозвучності, щоб не порушувати стиль автора, водночас відтворюючи стиль перекладача.

Варто наголосити, що переклад анотації може потребувати дещо іншого підходу. Головне її завдання – достовірно передати суть і результати наукової статті. Тексти анотацій українською та англійською мовами не можуть бути тотожними, оскільки між обома мовами є значні відмінності. Типи речень можуть і повинні відрізнятися.

Основна проблема перекладу – еквівалентність. Д. Е. Розенталь [19, с. 8-9] підкреслює необхідність правильно обирати лексичний еквівалент, оскільки невдалий вибір слова може призвести до підміни поняття. Це справедливо щодо будь-якої мови.

Текст перекладу ніколи не може бути повним та абсолютно еквівалентним тексту оригіналу [15, с. 118]. Цю позицію можна пояснити багатьма причинами. По-перше, не все слід перекладати, оскільки результат може виявитися неприйнятним з погляду невідповідності результату законам мови, якою здійснено переклад. По-друге, значення слів-відповідників можуть відрізнятися за обсягом інформації, яку вони передають. Тобто одне зі слів може мати вужче або набагато ширше значення, ніж слово в іншій мові, що унеможливить правильне виконання перекладу.

Проте перекладацькі еквіваленти майже ніколи не бувають рівнозначною заміною, а мають суб'єктивний характер. Вони визначаються за принципом репрезентативного відбору, який може відображати лише певні ознаки первинного об'єкта мови оригіналу. Тому від перекладача залежить, яким саме ознакам надавати перевагу.

Відомий французький науковець і лінгвіст В. Г. Гак [5, с. 10-11] розрізняє такі рівні еквівалентності: *формальний* (відображається аналогічними мовними формами), *смісловий* (сума елементарних значень, які утворюють загальний смисл обох фраз, однакова, а спосіб вираження різний), *ситуативний* (мовні форми та елементарні значення різні, хоча опикується однаковою ситуацією).

Таким чином, еквівалент не може обиратися шляхом механічної заміни слів. Слід визначити роль слова у перекладі, встановити взаємодію семантичних, лексичних і функціональних характеристик та особливості лексичного змісту в обох мовах.

Складність добору перекладацьких еквівалентів пояснюється асиметрією лексичних, семантичних, стилістичних виражальних засобів мови перекладу як основи перекладу й мови оригіналу як основи інтерпретованого твору. Граматичне значення слова створюється відношенням, яке виникає між словами, що поєднуються на основі певного виду підрядного зв'язку.

Анотація завжди оформлюється відповідно до чинних державних стандартів, згідно з вимогами суб'єкта видавничої справи, двома-трьома мовами, одна з яких міжнародна (найчастіше англійська).

Основне завдання під час перекладу анотації – стисло передати зміст виконаного дослідження, чітко дотримуючись стилю висловлювання, та відобразити важливість отриманих результатів.

Рекомендації щодо перекладу анотації:

- достовірно передати суть виконаного дослідження та результати наукової статті;
- застосувати загальнонаукові та спеціальні лінгвістичні методи;
- обрати контекстуальні еквіваленти відповідно до семантичного способу перекладу;
- правильно обрати відповідники із синонімічного ряду з огляду на полісемію слова;
- суб'єктивно обрати перекладацькі еквіваленти відповідно до рівнів еквівалентності;
- для досягнення еквівалентності під час перекладу використовувати перекладацькі трансформації: лексичні, граматичні, лексико-граматичні, лексико-семантичні та ін.

Переклад завжди контекстуальний, тобто потребує творчого підходу та глибокого осмислення матеріалу, що перекладається, для вираження його суті англійською мовою відповідно до її законів.

Виконати переклад анотації до наукового твору автор може самостійно, застосовуючи відповідні методи, прийоми та перекладацькі трансформації. Для цього слід чітко визначити, якими саме лексичними засобами він прагне це зробити, та вдало дібрати лексичні, граматичні й стилістичні еквіваленти.

Запропоновані автором відповідники можуть використовуватися у практичній діяльності авторів для виконання перекладу анотацій до наукових статей.

Список використаних джерел

1. Алексеева И. С. Профессиональное обучение переводчика : учеб. пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей. / И. С. Алексеева. – СПб. : Союз, 2001. – 288 с.
2. Аполлова М. А. Specific English (Грамматические трудности перевода). / М. А. Аполлова. – М. : Междунар. отношения, 1977. – 136 с.
3. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. / И. В. Арнольд. – Л. : Просвещение, 1981. – 174 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
5. Гак В. Г. Теория и практика перевода. Французский язык / В.Г. Гак, Б. Б. Григорьев. – М. : Интердиалект +, 2000. – 456 с.
6. ГОСТ 7.12–1993. Библиографический запис. Скорочення слів російською мовою. Загальні вимоги і правила. – М. 1995. – 18 с.
7. ГОСТ 7.9–1995 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Реферат і анотація. Загальні вимоги. – М. 1996. – 7 с.
8. ГОСТ 7.86–2003 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Видавництва. Загальні вимоги до видавничої анотації. – М., 2004. – 7 с.
9. Гречихін А.А. Загальна бібліографія / А. А. Гречихін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gumfak.ru/bib_html/biblio/bib015.shtml.
10. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ (зі змінами).
11. Зенина Ж. М. Техника перевода английской специальной литературы. / Ж.М. Зенина. – Казань : Изд-во Казанского ун-та, 1971 г. – 319 с.
12. Интеллектуальна власність : словник-довідник : у 2 т. / за заг. ред. О. Д. Святоцького. Т. 1: Авторське право і суміжні права / за ред. О. Д. Святоцького, В. С. Дроб'язка ; уклад. : В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко. – К. : Ін Юре, 2000. – 356 с.
13. Казакова Т. А. Практические основы перевода English<=>Russian. Серия: Изучаем иностранные языки / Т. А. Казакова. – СПб. : Союз, 2001. – 320 с.

14. Карабан В. Н. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову / В. Н. Карабан. – К. : Політ. думка, 1997. – 301 с.
15. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : учеб. пособие. / В. Н. Комиссаров. – М. : ЭТС, 2004. – 424 с.
16. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу / В. В. Коптілов. – К. : Юніверс, 2002. – 280 с.
17. Миньяр-Белоручев Р.К. Теория и методы перевода / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М. : Московский Лицей, 1996. – 208 с.; ил.
18. Никитина С. Е. Экспериментальный системный толковый словарь стилистических терминов. Принципы и составления избранные словарные статьи / С.Е. Никитина, Н. В. Васильева. – М., 1996. – 172 с.
19. Розенталь Д. Э. Секреты стилистики / Д.Э. Розенталь, И. Б. Голуб. – М. : Рольф, 1996. – 208 с.
20. Словник української мови : в 11 т. Т.9. – К. : Наукова думка, 1978 – 917 с.
21. Сергеев А. П. Авторское право России / А. П. Сергеев. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та. 1994. – 312 с.

Referenses

1. Alekseeva I. S. Professional'noe obuchenie perevodchika : ucheb. posobie po ustnomu i pis'mennomu perevodu dlja perevodchikov i prepodavatelej. / I. S. Alekseeva. – SPb. : Sojuz, 2001. – 288 s.
2. Apollova M. A. Specific English (Grammaticheskie trudnosti perevoda). / M. A. Apollova. – М. : Mezhdunar. otnoshenija, 1977. – 136 s.
3. Arnol'd I. V. Stilistika sovremennogo anglijskogo jazyka. / I. V Arnol'd. – L. : Prosveshhenie, 1981. – 174 s.
4. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.) / uklad. i holov. red. V. T. Busel. – K. ; Irpin : VTF «Perun», 2005. – 1728 s.
5. Gak V. G. Teorija i praktika perevoda. Francuzskij jazyk / V.G. Gak, B. B. Grigor'ev. – М. : Interdialekt +, 2000. – 456 s.
6. HOST 7.12–1993. Bibliografichniy zapys. Skorochnennia sliv rosiiskoiu movoiu. Zahalni vymohy i pravyla. – М. 1995. – 18 s.
7. HOST 7.9–1995 Systema standartiv z informatsii, bibliotechnoi ta vydavnychoi spravy. Referat i anotatsiia. Zahalni vymohy. – М. 1996. – 7 s.

8. HOST 7.86–2003 Systema standartiv z informatsii, bibliotechnoi ta vydavnychoi spravy. Vydavnytstva. Zahalni vymohy do vydavnychoi anotatsii. – M., 2004. – 7 s.
9. Hrechykhin A.A. Zahalna bibliohrafiia / A. A. Hrechykhin [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.gumfak.ru/bib_html/biblio/bib015.shtml.
10. Pro avtorske pravo i sumizhni prava : Zakon Ukrainy vid 23 hrudnia 1993 r. # 3792-XII (zi zminyamy).
11. Zenina Zh. M. Tehnika perevoda anglijskoj special'noj literatury. / Zh.M. Zenina. – Kazan' : Izd-vo Kazanskogo un-ta, 1971 g. – 319 s.
12. Intelektualna vlasnist : slovnyk-dovidnyk : u 2 t. / za zah. red. O. D. Sviatotskoho. T. 1: Avtorske pravo i sumizhni prava / za red. O. D. Sviatotskoho, V. S. Drobiazka ; ukklad. : V. S. Drobiazko, R. V. Drobiazko. – K. : In Yure, 2000. – 356 s.
13. Kazakova T. A. Prakticheskie osnovy perevoda English<=> Russian. Serija: Izuchaem inostrannye jazyki / T. A. Kazakova. – SPb. : Sojuz, 2001. – 320 s.
14. Karaban V. N. Posibnyk-dovidnyk z perekladu anhliiskoi naukovoï i tekhnichnoi literatury na ukraïnsku movu / V. N.Karaban. – K. : Polit. dumka, 1997. – 301 s.
15. Komissarov V. N. Sovremennoe perevodovedenie : ucheb. posobie. / V. N. Komissarov. – M. : JeTS, 2004. – 424 s.
16. Koptilov V. V. Teoriia i praktyka perekladu / V. V. Koptilov. – K. : Yunivers, 2002. – 280 s.
17. Min'jar-Beloruhev R.K. Teoriia i metody perevoda / R. K. Min'jar-Beloruhev. – M. : Moskovskij Licej, 1996. – 208 s.; il.
18. Nikitina S. E. Jeksperimental'nyj sistemnyj tolkovyj slovar' stilisticheskikh terminov. Principy i sostavlenija izbrannye slovarnye stat'i / S.E. Nikitina, N. V.Vasil'eva. – M., 1996. – 172 s.
19. Rozental' D. Je. Sekrety stilistiki / D.Je. Rozental', I. B. Golub. – M. : Rol'f, 1996. – 208 s.
20. Slovnyk ukraïnskoï movy : v 11 t. T.9. – K. : Naukova dumka, 1978 – 917 s.
21. Sergeev A. P. Avtorskoe pravo Rossii / A. P. Sergeev. – SPb. : Izd-vo S.-Peterb. un-ta. 1994. – 312 s.

Войтко О.

К ВОПРОСУ О ПЕРЕВОДЕ АННОТАЦИИ К НАУЧНОЙ СТАТЬЕ С УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА НА АНГЛИЙСКИЙ

Определено понятие «аннотация» в качестве объекта авторско-правовой охраны. Дана характеристика главным аспектам аннотации как неотъемлемой части научной статьи, раскрыты особенности перевода аннотаций с использованием фраз, вставных слов, клише и т. д., свойственных научному стилю английского языка: пассивный залог глагола, стилистические фигуры, особенности синтаксиса. Раскрыты трудности и проблемы перевода аннотации к научной статье с украинского языка на английский и приведен перечень соответствий на обоих языках. Указаны возможности использования переводческих методов, приемов и трансформаций. Предлагается авторский опыт переводов текстов научно-технического характера и аннотаций к научным статьям на английский язык.

Ключевые слова: аннотация, эквивалентность, научный стиль, переводческие трансформации.

Voitko O.

TO THE ISSUE OF UKRAINIAN-ENGLISH TRANSLATION OF THE ANNOTATION (ABSTRACT) TO THE SCIENTIFIC ARTICLE

A detailed analysis of annotation (abstract) is made by the author. The notion of «annotation» (abstract) as the object under copyright protection is defined as well as the role of annotation in the scientific work. The objective of the paper is to reveal the main aspects of the abstract as a part of the scientific article, explain specific features of translating annotations, the use of passive voice, clichés proper to the scientific style of the English language, syntax peculiarities. Translation difficulties of the abstract to the scientific article in Ukrainian-English translation are tackled by the author. The problem of translation equivalence is raised as the most important one. The author suggests some ready-made equivalents in both languages in words, phrases and sentences to make the process of translation easier. The author draws attention to creative translation based on deep knowledge of theory and practice of translation, finding equivalents, understanding equivalence levels, situational context translations, using expressive means of language. The author gives explanation of reasons for using translation methods, techniques and translation transformations to achieve the goal in translation. Contemporary scientific style is characterized as one aspiring to the syntax compression and reducing the text while increasing information volume. It can be seen in the specific of sentences structure. The examples and recommendations are drawn from the author's experience in performing English-Ukrainian translations of scientific and technical articles and abstracts to those. It is crucial to choose lexical and grammatical means for performing translation properly.

Key words: annotation (abstract), scientific style, polysemy, equivalence, translation transformations.